

1848 නිදහස් අරගලයට බල පෑ හේතු සාධක සහ එහි ප්‍රතිඵල පිළිබඳ විමසීමක්

වටරක්ගොඩ සුමන හිමි

ශ්‍රී ලංකා ඉතිහාසයේ 1819 සිට 1848 දක්වා වූ වසර තිහක කාලය තුළ 1820, 1823, 1824, 1834 සහ 1842 වසරවලදී ආණ්ඩු විරෝධී අරගල හයක් ඇති වී තිබේ.¹ එකී සටන් ව්‍යාපාර බ්‍රිතාන්‍යයන් විසින් ඉතා පහසුවෙන් මර්දනය කරන ලදී. එම සටන් ව්‍යාපාර අතරින් 1842-43 ඇති කළ සටන් ව්‍යාපාරයට හැර අනෙකුත් සටන් ව්‍යාපාර සියල්ලටම නායකත්වය දෙමින් දායක වූවේ උඩරටියන් ය. එහෙත් 1842-43 සටන් ව්‍යාපාරයට නායකත්වය ගෙන ඇත්තේ පහතරටින් උඩරටට සංක්‍රමණය වූවන්ය. 1848 අරගලය සඳහා මූලිකත්වය ගත්තේ ද ඔවුන් ම ය. එයට ප්‍රධාන හේතූන් වන්නේ බ්‍රිතාන්‍යයන්ට විරුද්ධව නායකත්වය ගැනීම සඳහා උඩරට සිටි නායකයන් බ්‍රිතාන්‍යයන් විසින් විනාශ කොට තිබීමත්, 1818 ආඥාව මගින් පාරම්පරික නායකත්වයන් සහ ජනතාව අතර සබැඳියාව අහෝසි කර දැමීමත් ය.² එසේම උඩරට පහතරට යා කරමින් මාර්ග පද්ධතිය වැඩි දියුණුකර තිබීම පදනම් කරගනිමින් පහතරටියන් විවිධ කාරණාවන් සඳහා උඩරටට සංක්‍රමණය වූහ. වසර තුන්සියයකට වැඩි කාලයක් පුරා බටහිර ජාතිකයන් සමග කටයුතු කොට පලපුරුද්දක් සහිත පහතරට වැසියාට විදේශික පාලනය අමුත්තක් නොවීය. උඩරටියාට වඩා බ්‍රිතාන්‍ය පාලනය පිළිබඳ අවබෝධයක් පහතරටියාට පැවති අතර පාලන වෙනස්වීම් කෙරෙහි උඩරටට සාපේක්‍ෂව පහතරට ඉක්මනින් සංවේදී විය. එහෙත් පාලකයන්ට එරෙහිව කටයුතු කිරීමේ සහ ස්වාධීනත්වය

දිනාගැනීමේ අභිලාසයන් අතින් උඩරට වැසියන් ඉහළ තලයක පසු වූහ. බ්‍රිතාන්‍යයන්ට එරෙහිව කටයුතු කිරීමේ දී 1798 දී වැඩි කළ බදු මුදල් වලට විරුද්ධව සිදු කළ අරගලය³ හැරෙන්නට පහත රැටියන්ට වෙනත් අත්දැකීමක් තිබුනේ නැත. එහෙත් උඩරටයන්ට ඒ හා සම්බන්ධව අවශ්‍ය පමණටත් වඩා අත්දැකීම් තිබුණි. 1848 අරගලයේ නායකත්වය ගන්නා පැලියගොඩ ඩේවිඩ්, දීනිස් සහ මොරටුවේ ෆැන්සිස් ප්‍රනාන්දු උඩ රටියන් සතු අත්දැකීම් එම ප්‍රදේශයන්හි ජීවත්වීමෙන් ලබාගෙන ඉංග්‍රීසි පාලකයන් පිළිබඳ තම අවබෝධය ද එකතු කරගනිමින් සිවිල් ජන අරගලයක් නිර්මාණය කිරීමට සමත් වන බව හඳුනාගත හැකිය.

එම කාරණාවන්ට අමතරව 1848 අරගලය නිර්මාණය වීම සඳහා බලපෑ කරුණු රැසක් පවතින බව හඳුනාගත හැකිය. එහිදී 1833 දී ඇති කළ කෝල්බෑක් කැමරන් දේශපාලන ප්‍රතිසංස්කණ කෙරෙහි විශේෂ අවධානයක් දැක්විය යුතුය.⁴ ප්‍රතිසංස්කරණ ඉදිරිපත් කරමින් කෝල්බෑක් ප්‍රකාශ කළේ ලාංකික ජනතාව බ්‍රිතාන්‍ය පාලනයට විරුද්ධව කිසි විටෙක නැගී නොසිටිනු ඇතැයි යනුවෙනි.⁵ එහෙත් එම ප්‍රතිසංස්කරණ ආරම්භ කොට වසර පහළොවකට පසුව සිදු වූ ජනතා නැගීටීමෙන් පෙනෙන්නේ කෝල්බෑක්ගේ උපකල්පනය වැරදි ඇති බවයි. කෝල්බෑක් ප්‍රතිසංස්කරණයන්ගේ මූලික අරමුණ වූයේ පැවති වැඩිවසම් ආර්ථික ක්‍රමය වෙනුවට ධනවාදී ආර්ථික ක්‍රමයක් ගොඩනැගීමයි. එම ක්‍රමය ගොඩ නගන අතරතුර අධික රාජ්‍ය වියදම පහත දැමීම සිදුකිරීමත් බ්‍රිතාන්‍ය අපේක්ෂාව විය. එකී අභිලාසයන් සඵල කරගැනීම සඳහා ඉදිරිපත් කළ යෝජනා ලෙස යුරෝපීන්ට මෙරටේ පදිංචියට අවසර දී ඉඩම් වගාවේ දියුණුව යෝජනා කිරීම, විදේශීන්ට ඉඩම් ලබාදීම, රාජ්‍ය සේවා ව්‍යවස්ථා දායක සභාවක් ඇති කිරීමට යෝජනා කිරීම, ජනාවාස ඇති කිරීම පිළිබඳ යෝජනා, ගම්පති ක්‍රමය හා විහාර ඉඩම්වල සේවා භුක්තිය තව දුරටත් තබාගැනීම, මෙරට දැනුම ව්‍යාප්ත කිරීම හා මුද්‍රණාල ඇති කිරීම ආදිය පෙන්වා දිය හැකිය.

මෙකී යෝජනා අතර ඉතා වැදගත් යෝජනාවක් වූයේ මෙතෙක් ස්වාධීන පරිපාලන ඒකක දෙකක් ලෙස පැවති උඩරට සහ පහත රට ප්‍රදේශ එක් පරිපාලන ව්‍යුහයකට ගෙන ඒම සඳහා කරන ලද යෝජනාවයි. උඩරට පැවති කොමසාරිස් මණ්ඩලයේ පාලනය අහෝසි කරමින් දිවයින පළාත් පහකට බෙදා කොළඹ, ගාල්ල, යාපනය, ත්‍රිකුණාමලය හා නුවර යන නගරවල පරිපාලන මධ්‍යස්ථාන පිහිටුවීමට යෝජනා කළේය. මෙලෙස ලංකාවේ එතෙක් පැවති පරිපාලන ක්‍රමය ව්‍යුහාත්මකව පරිකෘතික වෙනසකට බදුන් කිරීමට අවශ්‍ය යෝජනා ප්‍රඵල වනාවට කෝල්බෑක් විසින් ඉදිරිපත් කෙරුණි. ඊට අමතරව ලංකාවේ ආදායම පිළිබඳ වාර්තාව, රාජකාරී ක්‍රමය පිළිබඳ රහස්‍ය වාර්තාව හා ලංකාවේ ආයතන සහ වැය පිළිබඳ වාර්තාව මගින් තවත් යෝජනා රැසක් ඉදිරිපත් කොට තිබේ. එකී යෝජනා අතරින් රාජකාරී ක්‍රමය අහෝසි කිරීම, විශ්‍රාම වැටුප් අහෝසි කිරීම, පෞද්ගලික ව්‍යවසායකත්වය පුළුල් කිරීම, නිදහස් වෙළඳ සමාජයක් ඇතිකිරීම, චක්‍ර බදු ක්‍රම යෝජනා කිරීම, සමහර දෙපාර්තමේන්තු අහෝසි කිරීම, අරක්කු පෙරීමේ ඒකාධිකාරය අහෝසි කිරීම, බ්‍රිතාන්‍ය ඒකාධිකාරය අහෝසි කිරීම, බ්‍රිතාන්‍ය මුදල් ක්‍රමය හඳුන්වාදීම, අධ්‍යාපනය පුළුල් කිරීම හා අධ්‍යාපන මාධ්‍යය ඉංග්‍රීසි කිරීම, ඉඩම් නීති වෙනස් කිරීම⁶ ආදී යෝජනා ප්‍රමුඛ යෝජනා ලෙස පෙන්වාදිය හැකිය.

උක්ත යෝජනාවලින් පැහැදිලිවම රාජ්‍ය වියදම් අඩු කරමින් බ්‍රිතාන්‍ය ආයෝජකයන් දිරි ගන්වන ආකාරයට කටයුතු සිදුකොට තිබේ. ඒ සඳහා රජයේ ඉඩම් පුද්ගලික අයිතියට පැවරිය හැකි ආකාරයට නීති සම්පාදනය කළේය. 1840 අංක 05 දරණ පනතක්, 1840 අංක 12 දරණ මුඩු බිම් පනතක් ඒ අනුව ඉදිරිපත් කෙරිණි. එම නීති ප්‍රකාරව වගා නොකළ ඉඩම් සහ නොකඩවා වසර තිහක් පමණ භුක්ති විඳි බව තහවුරු නොකළ ඉඩම් රජයට පවරාගෙන ඉඩම් අක්කරය සිලිං පහ ගණනේ සීමා රහිත ප්‍රමාණයෙන් යුරෝපා ව්‍යවසායකයන්ට විකුණනු ලැබුවේය.⁷ කලින් කලට හේන් ගොවිතැනේ නියැලෙමින් ගවයන්ට තණ කවා ගනිමින් එදනෙදා දිවි පැවැත්මට අවශ්‍ය දර, අල, පලා

ආදිය ලබාගත් ඉඩම් අක්කර සිය ගණනින් බ්‍රිතාන්‍ය පාලනයට නතු වීම, විශේෂයෙන් උඩරට ජනයාගේ ජීවන ක්‍රමයට විශාල බලපෑමක් කළේය. සාම්ප්‍රදායිකව පැවති රාජකාරි ක්‍රමය අහෝසි කිරීම හේතුවෙන් ගැමි ජනතාවගේ ජීවන ක්‍රමය විපරිත වූ අතර ඒ සඳහා කිසිදු විකල්පයක් ඉංග්‍රීසීන් විසින් ඉදිරිපත් නොකිරීම ජන ජීවිතය අවුලෙන් අවුලට පත් කිරීමක් විය. රාජකාරි ක්‍රමය අහෝසි කිරීමෙන් ඉංග්‍රීසීන් බලාපොරොත්තු වූයේ තම අනාගත ව්‍යාපෘති සඳහා ශ්‍රමය නිදහසේ ලබා ගැනීමටයි. එහෙත් ලාංකික ගැමියා එයට යොමුකර ගැනීමට නොහැකි වීම නිසා දකුණු ඉන්දියාවෙන් ශ්‍රමිකයන් ගෙන්වා ගැනීමට සිදුවිය.

ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍යයේ නිසි බලධරයා ලෙස බ්‍රිතාන්‍යය, ලක් වැසියන්ගේ අභිවෘද්ධිය සඳහා ක්‍රියා මාර්ග අනුමතය කළ බවක් නොපෙනේ. මිනිසුන්ගේ ප්‍රධාන ජීවනෝපාය මාර්ගය වූ කෘෂි කර්මාන්තය දියුණු කිරීම සඳහාවත් කිසිදු වැඩ පිළිවෙළක් රාජ්‍ය අනුග්‍රහය යටතේ ක්‍රියාත්මකව නොතිබුණි. තත්කාලීන වාර්තා නිරීක්ෂණය කරන විට එය මැනවින් තහවුරු වේ. එවි. වයිට්ගේ වාර්තාවන්ගෙන් බ්‍රිතාන්‍ය පාලනය යටතේ වාරිමාර්ග රාශියක් විනාශ වී ඇති හෙයින් අතහැර දමා ඇති බවක් බදුල්ලේ අක්කර හයදහසක් පමණ වූ ගොවි බිම්වලින් වැඩි හරියක් ම ජල පහසුව නැතිකමින් අවුරුදු දෙකේ සිට හත දක්වා කලයක් තුළ වගා නොකරන ලද බවත් මෙම තත්ත්වයන් මගහැරවීමට රජය කිසිදු පියවරක් ගෙන නොමැති බවත් පෙන්වා දී තිබේ.⁸ 1818 අරගලය මර්දනය කිරීමේ දී වැව් රාශියක් විනාශයට පත්කොට තිබූ⁹ අතර තරුණයන් දස දහසක් පමණ අරගලයෙන් මරාදැමුණු හෙයින්¹⁰ වැව් අමුණු ගොඩනැගීමට කෙනෙකු නොමැති නිසා උච්ච පළාතේ වෙල් යායවල් පුරන් වී තිබුණි. වියලි කලාපයේ ද පැවතියේ මෙබඳුම තත්ත්වයක් බව "රට ශීඝ්‍රයෙන් ජන ශූන්‍ය බවට පත් වෙයි. ඇසට හමුවන දර්ශනයන් බියකරුය. මේ තත්ත්වය නැති කිරීමට නම් විශාල වාරි මාර්ග ක්‍රම ක්‍රියාත්මක කිරීමට රජය විධි විධාන යෙදිය යුතුය."¹¹ යනුවෙන් මේජර් ස්කිනර් කරන ප්‍රකාශයෙන් පැහැදිලි වේ.

කෝල්බෘක් ප්‍රතිසංස්කරණ මගින් ලංකාව ප්‍රධාන පරිපාලන ඒකක පහකට බෙදා දිසාපතිවරුන් පස් දෙනෙකුගේ පාලනය යටතට පත් කෙරුණි. පරිපාලන ප්‍රදේශය ඉතා විශාල බැවින් ජනතාව සහ නිලධාරීන් අතර පැවතියේ දුරස්ථ සබඳතාවකි. ජනතාවගේ ඕනෑ එපාකම් පිළිබඳ සවිඥානික බවක් නිලධාරීන්ට නොවීය. රට වැසියා පිළිබඳව සෙවීමට වඩා වෙනත් දෑ කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීමට නිලධාරීන්ට සිදුව තිබූ බව පෙනේ. නිලධාරීන්ගේ වැටුප අඩු කොට විශ්‍රාම වැටුප අහෝසි කර ඒ වෙනුවට ආදායම් උපයා ගැනීමට වතු වාගාව කෙරෙහි යොමු වීමට උනන්දු කිරීම සහ ආර්ථිකමය වශයෙන් ලාභදායී ව්‍යාපාරයන්හි නිරත වීමට අවස්ථාව සලසා දීම රාජ්‍ය වගකීම් කෙරෙන් නිලධාරීන් දුරස් කිරීමට හේතුවිය. රාජ්‍ය නිලධාරීන් සහ වැසියන් අතර පැවති සබඳතාවයේ තරම හිටපු යටත් විජිත ලේකම්වරයෙකු වූ ඇන්ස්තෘෘ ද මහතාගේ ප්‍රකාශයක් වන "ලංකාවේ පාලකයන් සහ පාලිතයන් තිරයකින් මෙන් සම්පූර්ණයෙන්ම ඔවුනොවුන් වෙන්කොට සිටිති. රාජ්‍ය සම්බන්ධතාවන් පවත්වන කිසිවෙක් වැසියන්ගේ භාෂාව නොදන්න. ඔවුන්ගේ සිරිත් විරිත් ගැන දන්නේ ඉතාමත් ටික දෙනෙකි. කොටින්ම ඔවුහු වැසියන් ගැන කිසිත් නොදනිති"¹² යන්නෙන් කදිමට පැහැදිලි වේ.

1848 වසර ආසන්න සමය වන විට කෝල්බෘක් ප්‍රතිසංස්කරණයන් මගින් නිර්මාණය කරන ලද අසංතෘප්ත සමාජ වටපිටාවේ ස්වභාවයයි පූර්වයෙන් මතුකොට ඇත්තේ. ව්‍යවස්ථා දායක සභාව සහ විධායක සභාව ඇති කරමින් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පරිපාලන ව්‍යුහයක් ස්ථාපිත කරන ලද බව ප්‍රකාශ කළ ද එය හුදු ප්‍රකාශනයක් පමණක් බව උක්ත තත්ත්වයන් හා සැසඳීමේ දී පැහැදිලිව හඳුනාගත හැකිය. සාමාන්‍ය ජනයාට පහසුකම් නොසපයන බ්‍රිතාන්‍ය අභිලාසයන් පමණක් පුරණය කරන එකී ප්‍රතිසංකරණ මගින් ව්‍යුහාත්මක වශයෙන් නවීන පාලන ක්‍රම නිර්දේශ කළත් ඒවා ලංකාවේ භූමිය හා නොගැලපුණු ක්‍රමවේද බව 1848 අරගලයෙන් පෙන්වා දෙනු ලැබීය. කෙසේ නමුත් මෙරට මුද්‍රණාල ඇතිකරමින් දැනුම

ව්‍යාප්ත කිරීමට ප්‍රතිසංස්කරණ මගින් සිදු කොට තිබූ යෝජනාව ක්‍රියාත්මක වීම 1848 අරලයට අවශ්‍ය දැනුවත් කිරීම සහ මතවාදීමය වශයෙන් අවශ්‍ය මග පෙන්වා දීම සිදු කිරීම සඳහා බොහෝ සෙයින් ඉවහල් විය. මෙසේ 1833 දී ගෙන එන ලද දේශපාලන ප්‍රතිසංස්කරණ විසින් නිර්මාණය කරන ලද සමාජ වටපිටාව 1848 ජනතා නැගීමට බලපාන ලද දීර්ඝකාලීන හේතු ලෙස හඳුනාගත හැකිය.

ලක්ක කාරණාවන්ට අමතරව අරක්කු පෙරීමේ ඒකාධිකාරය අහෝසි කොට වෙළඳ ව්‍යාපාරිකයන්ට අරක්කු රේන්ද ලබාදී ලංකාව පුරා තැබැරුම් විවෘත කරමින් මත්පැන් සඳහා රාජ්‍ය අනුග්‍රහය යටතේ ජනයා පෙළඹවීම පෙර නොවූ විරු සමාජ ව්‍යසනයකට මං පැදීමක් විය. 1815 පටන්ම පාලන උපක්‍රමයක් ලෙස ඉංග්‍රීසීන් උඩරට ප්‍රභූන් වෙත මත්පැන් ලබා දීම රහසිගතව සිදු කොට තිබේ. එහෙත් එය සමාජයේ නීත්‍යානුකූල දෙයක් ලෙස ප්‍රචලිත වීම ජාතිමාමක ලාංකිකයන්ගේ විරෝධයට හේතු විය. 1842-43 සමයේ සංවිධානය වන අරගලයට මූල කාරණා වන්නේ තත්කාලීනව නිර්මාණය වී තිබූ මෙම වටපිටාවයි. ඉතා සුළු පිරිසක් පමණක් සම්බන්ධ වූ එම අරගලය ඉතා පහසුවෙන් පාලනය කිරීමෙන් පසුව 1848 දී විශාල ජන සහභාගීත්වයක් සහිතව බ්‍රිතාන්‍යයන්ට එරෙහිව නැගී සිටීමට සමීප හේතු කිහිපයකුත් බලපා ඇති ආකාරය නිරීක්ෂණය හැකිය. අන්තර්ජාතික වාණිජ ප්‍රවාහයේ ලංකාවෙන් අපනයනය කරන වාණිජ භාණ්ඩයන්හි මිල අගය පහත වැටුණි. එයින් රජයට වන පාඩුව පියවා ගැනීම යෝජිත පිළිතුර වූයේ ජනතාවගෙන් බදු මුදල් අය කිරීමයි. ඒ යටතේ එවකට අණ්ඩුකාරවරයාව සිටි ටොරින්ටන් සාමි විසින් බදු වර්ග හතක් පනවන ලදී. මුද්දර බද්ද, කරත්ත බද්ද, බෝට්ටු බද්ද, සාප්පු බද්ද, තුවක්කු බද්ද, ඇඟ බද්ද, බලු බද්ද යනු එම බදු වර්ග හතයි. මෙම බදු වලින් මුද්දර බද්ද මීට පෙරත් ඔප්පු තිරප්පු වලංගුවීම සඳහාත් තඩු ඉදිරිපත් කිරීමේදීත් මුදල් ගනුදෙනු වලංගු වීම සඳහාත් ඒ ඒ වටිනාකම් සහිත මුද්දර ඇලවිය යුතු විය.¹³ 1831 දී අධිකරණ ප්‍රතිසංස්කරණ ඉදිරිපත් කළ කැමරන් කියා සිටියේ මුද්දර ගාස්තුව නිසා තඩු

ක්‍රියාත්මක වීමට මහත් දුෂ්කරතාවයකට මුහුණපාන්නට වන නිසා එය අහෝසි කළ යුතු බවය.¹⁴ එහෙත් සිදුවන්නේ මුද්දර බද්ද වැඩි කරමින් තවදුරටත් ව්‍යාප්ත කිරීමයි.

අනෙකුත් බදු වර්ග සියල්ල ද ජනතාව පීඩාවට පත් කරන ඒවා විය. එබඳු බදු ගෙවීම් ගැන පුරුද්දක් හෝ දැනුවත් භාවයක් ජනතාවට නොවීය. රටේ ප්‍රවාහනය සම්පූර්ණයෙන්ම රඳා පැවතියේ කරත්ත හා ඔරු පාරු පදනම් කොට ගනිමිනි. එහෙත් ඒවා මහා පරිමාණ ව්‍යාපාර ලෙස ක්‍රියාත්මක නොවුණි. එනිසා ඒවායේ අයිති කරුවන්ට විශාල ලාභයක් නොලැබුණු අතර නියම කරන බදු ගෙවීම පහසු කටයුත්තක් නොවීය. සාප්පු බද්ද යටතේ සෑම කඩ හිමියෙකුටම පවුම් පහක වාර්ෂික ආදායමක් ඇත්නම් පවුමක බද්දක් ගෙවිය යුතු යැයි නියම කිරීමෙන් වඩාත් අපහසුවට පත් වූයේ පිටිසර පළාත්වල කුඩා කඩ පවත්වාගෙන ගිය ගැමියා ය. හේන, කුඹුර වන සතුන්ගෙන් රැකගැනීමට පාවිච්චි කළ තුවක්කුවට අය කළ බද්ද ඇතැම් විට තුවක්කුවටත් වඩා වැඩි විය. එය ගෙවීමට සැතපුම් තිහ හතලිහ ගෙවා කවිචේරියට යෑමට සිදු විය. ඉංග්‍රීසියෙන් පිළියෙල වූ බලපත්‍ර පිරවීමට ලියන්නන්ට අල්ලස් ගෙවීමට ද සිදු විය.¹⁵

මේ සියල්ලෙන්ම සිදු වූයේ ගැමියා පීඩාවට පත්වීමයි. බදු අයකරන්නට කිසිවක් නොමැති තැන අයකරන ලද බද්දක් ලෙස බලු බද්ද ජනයා විසින් සලකන ලදී. එසේම එය තමන්ට කරන ලද නින්දාවක් ලෙස ද ඇතමුන් සලකා තිබේ. ඒ බව "අපේ ධාන්‍යවලට ගෙවල්වලට කරත්තවලට බදු අය කරන්න. නමුත් පර බල්ලන්ටත් බදු ගෙවීමට නියම කිරීමෙන් අපට නින්දා නොකරන්න"¹⁶ යන ප්‍රකාශනයෙන් පැහැදිලි වේ. එකල සෑම නිවසකම පාහේ බල්ලන් සිටිය ද ඔවුන්ට නියම අයිතිකාරයන් නොවීය. මෙම බද්ද සම්බන්ධයෙන් පොලිසිය වාර්තා කොට ඇත්තේ "ආහාර ලබාගත හැකි තැනකින් කා දඩාවතේ යන බල්ලන් වෙනුවෙන් බදු එකතු කිරීම කළ නොහැකි දෙයකි" යනුවෙනි.¹⁷ මෙම බදු වර්ග අතරින් ජනතා අප්‍රසාදය දැඩිව නැග ආ බද්දක් වූයේ ඇඟ බද්ද හෙවත් පාර බද්ද යි. එම බද්දට අනුව වයස අවුරුදු දහ අටටත් පහස් පහටත් අතර සෑම පිරිමියෙකුම

